

Svojo novo kočijo, konjsko opravo in konja rižana volim gospodični »Mämb«.

Svojo prosto posestvo pri Spitzhardu¹⁾ med Radgono in Fürstenfeldom, od katerega mi ima mojster Ivan Gales, vrvar v Gradcu, vsled pogodbe odrajtovati na leto 15 gld., a mi že več let ni ničesar odrajtalo, sporočim sestri Magdaleni, uršulinarci v Gradcu, ki naj za-me moli.

Orožje, puško in skornje, kakor tudi obleko in svojega vranca, 100 gld. glavnice pri župniku v Varaždinu in 50 gld. pri della Schego, Spancu, volim nadstražniku v Ivaniču, gospodu Janezu Jakobu pl. Wintershofen²⁾, kateremu sem že mnogo dobrot skazal ter za-nj čez 1000 gld. potrošil. Pa dasi nisem z njim v nobenem sorodstvu, sem mu vendar v nadi, da bode svoji gospodični sestri hvaležen, rad pomagal in mu tudi sedaj to le iz tega uzroka sporočim, da bi v znak hvaležnosti ves čas svojega življenja molil za mojo dušo.

Mojim trem strežnikom, Matjašu, Pankraciju in Mateku ter dekli Geri naj gospodična »Mämb« po mojem zapisniku plača, kar se imajo mezde dobiti; namesto dogovorjene obleke naj jim da v denarju, kar je prav.

Za to pa gospodični »Mämb« volim svojo gorno, katero mi imajo redovnice v Marenbergu vsled zapisnika odrajtovati, potem tudi gorno pri grofu Wagensberskem, ki mi jo pa že za več let dolžuje, kakor je iz zapisnika razvidno.

Svojo knjižnico, ki je velike vrednosti, sporočim blagorodnemu gospodu Sigmundu baronu Wintershofen, najstarejšemu sinu Gotfrida Ehrenreicha Wintershofen, ki se s študijami bavi in bode torej s knjižnico imel veselje, ker jo bode mogel izvrstno rabiti.

S tem končam svoje poslednje sporočilo ter prosim vso višjo in nižjo gosposko na Štajarskem, Hrvaškem in v Slov. krajini, naj skrbi, da se bode ta moja oporoka natanko izvršila. V ta namen sem tudi podpisane naprosil, da so mojo oporoko z menoj podpisali in s svojimi pečati potrdili.

V Varaždinu, dne 13. aprila 1698.

Oporoko so podpisali: Bolfenk pl. Sinersberg, Ferdinand Rueff, konjeniški stotnik, Janez Jurij Piskhonni, polkovni avditor, Franc Vischer, polkovni »Staabhalter«, Tobija Jožef Dahmes, nadstražnik, Maks Ernst Rueff, polkovni sodni pisar, Janez Gotfrid pl. Carlon, doktor zdravilstva, Nikolaj Scariza, svetovalec v Varaždinu, in Jurij Mikulih, podžupan v Varaždinu.

Mili darovi za družbo vednega češčenja:

Polje 10 fl., Gotovlje 7 fl., Gornjigrad 21 fl. 54 kr., Solčava 7 fl. 12 kr., sv. Francisek Ksav. v Stražah 6 fl. 91 kr., Loka 13 fl., Sv. Križ pri Ljutomeru 17 fl. 50 kr., Sv. Jernej pri Ločah 25 fl., Sv. Jurij na Ščavnici 16 fl. 25 kr., Sv. Florijan na Boču 4 fl.

Gospodarske stvari.

Beseda živinorejcem.

Licenciranje bikov za pleme se je vršilo v ljutomerskem okraju dne 17. septembra. Da bi naši kmetje znali vendar enkrat uvaževati važnost te panoge kmetijstva, odločil sem se o tem jim nekaj podati v premišljevanje. Vedno se kmetom oponaša, da so preveč konservativni, ter da se zmirom držé le stare navade,

ki so jo podedovali od svojih očetov in pradedov. Da se držimo Slovenci žilavo svojega starega značaja, je prav, pa samo na eni strani; ali svet se dandanes jako mogočno giblje; opazujemo to v vseh strokah naše viharne dobe; tudi kmetje se morajo začeti gibati, ne smejo samo gledati, kakor drugi stanovi napredujejo, ter poljedelca tiščijo in ga celo bočejo zatreti.

Naši slovenski poslanci, državni in deželni, poznajo naše težnje, oni vedo, da kmetijstvo vedno bolj propada, zato storijo tudi svoje dolžnosti, kolikorkoli morejo. Vendar pa mi kmetje in poljedelci moramo tudi porabiti sredstva, ki nam jih podaja postava za zboljšanje svojega stanu. Taka postava, izdana dne 17. aprila 1896 z naredbo dež. odbora v Gradcu od 20. febr. 1897 nam podaja napotek, kako bi bilo mogoče zboljšati našo govejo živino.

V tej stroki kmetijstva smo še tako rekoč v otroških letih, in trebalo se nam bode jako požuriti, ako nočemo zaostati ali popolnoma propasti. Dozdaj je bila pri nas navada, da smo moški opravljali svoje delo le pri konjih, našim ženskam pa smo prepustili popolnoma skrb za goved, za ščetinasto živino in za perutnino. Še le, kadar smo se po svoji jako trpki izkušnji prepričali, da poljski pridelki, posebno zrnje, nam daje malo haska in ne donaša nobenega dobička, začeli so med nami le nekareri obračati svojo pozornost na govejo in ščetinasto živino, pa tudi na perutnino. Da bi pa se zboljšala naša goveja živina ter nam donašala več dohodkov, je ravno namen one omenjene postave.

Zdaj pa vprašam, ali je prav, da smo moški, ako ravno ne vsi, dozdej tako malo se brigali za našo goved? Ne, to ni prav, pa tudi ne bo. Kajti, kako važno mesto zavzema goveja živina v kmetijstvu, pa tudi v narodnem gospodarstvu, kakšen velik kapital ona nadomestuje in kako velike obresti nam prinaša, pokažejo nam najbolj številke. Odkar se je vpeljalo pregledovanje goveje živine po posebnih komisijah tukaj v deželi, potrebno je bilo necega pregleda o naši govedi. Občinski predstojniki so podali vsako leto popis goveje živine v svoji občini; s tem popisom se je pokazalo tudi, kako veliko vrednost imamo mi kmetje v goveji živini. Vsled letošnjega popisa imamo v ljutomerskem okraju: 178 bikov, poldrugo — do dveh let starih, 4907 krav, 1845 telic, od 1½ do 2 let starih; 610 bikecev, 1287 telček, pod jedno leto starih, in 752 juncev. Vsa ta živina povprek ima pri zdanji nizki ceni do 300.000 fl. vrednosti, katera svota bi nam dala po 5% računa 15.000 fl. obresti ali dobička. Računimo pa samo le s kravami dojnici, vso drugo goved pa pustimo za zdaj v stran. Teh 4907 dojníc krav daje, računa, da vsaka doji 9 mesecev po 30 dni t. j. 270 dni, nam vsaki dan povprek samo 2 litra mleka, dobimo torej od jedne dojnice 540 litrov mleka v enem letu; to računimo po naši nizki ceni na deželi samo po 5 kr. liter, dobimo torej od jedne krave dojnice, katera je vredna komaj 40 fl., v enem letu 27 fl. haska, odračunimo zdaj še onih 7 fl. za razno orodje in popravke v hlevu, ostane nam še itak 20 fl. dobička, kar pa iznaša od kapitala, t. j. vrednosti živinčeta, 40 fl. popolnoma 50%; kajti krmo nam nadomestijo odpadki, ki so tudi veliko vredni; onih 4907 krav dojníc v ljutomerskem okraju pa nam prinaša vsako leto 98.140 fl. dobička, lepa svota v našem narodnem gospodarstvu.

Zdaj pa vprašam, katera njiva nam nese 50% ali samo 15% čistega dobička z zrnjem? Iz tega naj zdaj vsak gospodar sam sklepa, ali stori prav, da se briga tako malo za svojo govejo živino, da jej polaga najslabšo krmo kot plačilo za toliki dobiček, ki mu ga donaša takšno živinčce? Če bi znalo to živinčce govoriti, reklo bi mu: »Ti nehvaležnež, zakaj moram rayno jaz,

¹⁾ Spitzhart, svoje dni gradič, sedaj zaseli v občini Aschbach, — župniji Sechan blizu Fürstenfelda.

²⁾ Janez Jakob baron Wintershofen je bil pozneje lastnik Pilstanja. (J. Orožen, VI., 97).

ki tebi storim toliko dobrega, toliko haska, po tvoji ne-spameti in nemarnosti gladovati; zakaj mene mučiš s slabo krmo v zaduhlem hlevu, da niti zdravega zraka niti svetlobe meni ne privoščiš za mojo dobroto!»

Žitne cene v Celju. Meterski cent: Pšenica 11 fl., rž 9 fl. 10 kr., ječmen 7 fl., oves 6 fl. 35 kr., turšica ali kornuza 6 fl. 30 kr., proso 7 fl. in ajdina 10 fl. 20 kr.

Sejmovi. Dne 9. oktobra v Poličanah. Dne 11. oktobra v Gomilici in Orešju. Dne 13. okt. v Brezju zunaj Maribora. Dne 14. okt. na Bregu pri Ptuj (za svinje.) Dne 15. okt. v Ločah, Arvežu, Račah, pri Sv. Križu na Slatini, na Planini in pri Sv. Lenartu pri Slov. Gradcu.

Dopisi.

Iz Lembaha. (Zalosten izid.) Dan 22. sept. ostane vedno sramoten za vse, kateri so odpadli od slov. narodnosti in so stopili pod šulvereinski klobuk, ter so se izrekli za nemško nepostavno in nekoristno šolo, katero je meseca novembra lani upravno sodišče na Dunaju zavrglo in obsodilo odlok deželne šolskega sveta in ministerstva za uk in bogočastje kot nepostaven. Nemški šulverein je takrat sklenil pekersko šolo o veliki noči razpustiti, vendar mu je deželni šolski svet dovolil nekaj časa jo vzdrževati. Ta čas pa se je porabil od nasprotnikov za agitacijo, katero je nadučitelj Bezjak s tem začel, da je nekatere stariše iz Lembaha, Bergentala in Peker, večidel viničarje, k sebi poklical, nekatere celo dvakrat, ter jim je hvalisal pekersko nemško šolo in njene koristi tako, da je 14 otrok izstopilo iz lembske šole ter so začeli po veliki noči zahajati v pekersko. Skovali so tudi neko prošnjo do dež. šolskega sveta, katero so podpisali posestniki pekarski z viničarji, ter so prosili, naj ta šola še dalje ostane, ker jo hočejo za svojo vsprejeti in imeti. Meseca julija t. l. je šulverein pisal, da bo dne 15. sept. šola prenehala, ker dr. Reiser noče več stroškov zanjo plačevati. Meseca avgusta pa je dež. šolski svet naročil, da ima dne 22. sept. biti obravnava v lembski šoli. K tej so bili poklicani vsi stariši iz Lembaha, Bergentala in Peker, ker so se nekateri iz med njih oglasili za nemško šolo v Pekrah. Naš g. župnik so nam natančno razjasnili vso reč, ter nas svarili, ne zapustiti narodnosti in ne si naložiti bremena na rame s to šolo, katera je od najvišjega sodišča bila nepostavna spoznana, in katera prinaša le stroške, a nikake koristi. Dobre besede so bile, žal, »glas upijočega v puščavi«. Čimbolj se je bližal 22. sept., tem huje se je agitovalo med viničarji — celo udove niso imele miru. Neki Gartner je z Bezjakom bojda trosil to neresnico po fari, da je načrt za dozidanje lembske šole pri g. Kašmanu v Mariboru že izdelan, kar bo stalo 12 tisoč gld. Okoli 10. ure se je začela dne 22. sept. obravnava, in čuditi se je bilo, kako so ubogi podhujskani viničarji glasovali. Na vprašanje skoraj nobeden ni znal prav odgovoriti, le »tajč in zopet tajč« so jecjali, in to tudi viničarji, kateri so leta 1891. za slov. narodnost se izrekli. Pritiskanje nasprotnikov v šoli in na cesti je bilo silno; vsakemu se je reklo: »Moraš reči tajč, tajč!« Ob 5. uri popoldne je bila obravnava končana; 69 starišev je glasovalo za nemško narodnost in nemško pekarsko šolo. Kdo so pa? 10 posestnikov iz Peker, 2 iz Hrastja, 16 ofarjev in toliko viničarjev dr. Reiserja, viničarja iz Bergentala in Lembaha ter še nekateri delavci v fabriki mariborski. Po tej obravnavi je bil vprašan zastop ob-

čine pekarske, katerega mnenja da je, in župan Mule je rekel: »Občina je za nemško pekarsko šolo, ker dr. Reiser da tako dolgo šolsko poslopje, vrt in prostor za telovadbo, dokler se bo de nemški podučevalo, drugači pa mora občina plačati 180 gld. letne najemščine. Šulverein pa je obljubil 1300 gld. posoditi občini, da plača stari dolg za lembsko šolo in sicer brez obresti, dokler se bo nemški podučevalo, sicer mora hitro vrniti, tudi bo šulverein vsako leto 50 gld. dal k šolskim stroškom. Sploh pa je za otroke predaleč v Lembah, in bi utegnil kateri pojdoč umorjen biti«. (Hahaha! V Lembahu ni tolovajev; ali je morda kak tak nevaren človek v Pekrah?) Vprašani pa so bili tudi trije predstojniki radi te šole in ti so izrekli: »Naj imajo Pekarčani to šolo in zanjo plačujejo, nas ne smejo ti stroški zadeti!« Končno se je krajni šolski svet izrekel zoper nemško šolo. Vsa čast tem pametnim možem! — Takšna je bila obravnava za nepostavno, nepotrebno in nekoristno stvar, ki je obveljala na komando dr. Reiserja, kateremu so g. župnik vpričo vseh rekli: »G. doktor, ni vam častitati k zmagi, katero ste si pridobili s pomočjo podšuntanih viničarjev, jaz bi se je sramoval!« On pa je molčal. — Dečica pekarske šole bo sirota, kakor od sedaj, ker se ničesar ne bo naučila. Saj se je tega prepričal bivši dež. šolski nadzornik dr. Jarc, ko je obiskal pekarsko šolo in učitelju rekel: »Vi imate nemške otroke?« — »Ja wohl!« — »Vprašajte nekatere!« Učitelj je bil v zadregi, tedaj nadzornik sam vpraša nekega dečka. Ta ga je plaho pogledaval. Potem ga vpraša slovenski, in dečko mu je veselo odgovoril. Smehlja je reče nadučitelju: »Vaši po sili nemški otroci pa znajo več slovenski, nego nemški!« Daj Bog, da bi se v kratkem vsi naši po sili nemški stariši spametovali!

Iz Gradca. (V zadevi poldnevnega šolskega poduka.) Nekatere občine so izrazile željo, naj se slovenski deželni poslanci potegujejo za to, da se vpelje poldnevni šolski poduk. Bralcem »Slov. Gospodarja« je znano, da je to stvar spravi v razgovor v zadnjem zasedanju deželnega zbora č. g. poslanec Jož. Žičkar. Razlagal je razmere po mnogih okrajih, kako težavno je za stariše in otroke, če morajo poslednji na vse zgodaj in gostokrat tešči z doma oditi ter ostajajo celi dan brez hrane v šoli. Zvečer pridejo domov izstradani. Ob zimskem času je to posebno hudo, ker ob temi gredo v šolo in po temi se povrnejo zopet na dom. Če bi se vpeljal po občinah, kjer so take razmere, poldnevni poduk, ne bodo radi tega otroci pri poduku trpeli prav nobene škode; nasproti boljše in lažje se bodo učili, če bodo imeli hrane dovolj. Imenovani poslanec je torej prosil, naj deželni zbor sklene, da se ima deželni zbor ozirati na prošnje tistih občin, katere zahtevajo poldnevni šolski poduk. Temu predlogu sta se uprla poslanec za graško mesto dr. Schreiner in poročevalec o šolskih zadevah, grof Stürgk. Bog ne daj, da bi deželni zbor izrekel tako željo, sta djala ta dva modrijana; to bi bilo grozno slabo za šolstvo. Vendar sta priznala, da so res, posebno po goratih krajih take razmere, da je otrokom težavno, celi dan ostajati v šoli. Oba liberalca sta izrekla upanje, da, če se bodo občine s takimi prošnjami za poldnevni šolski poduk obrnile na c. kr. deželni šolski svet, se njim bo tudi ustreglo. Za predlog poslanca Žičkarja so na to glasovali vsi navzoči slovenski poslanci, vsi navzoči poslanci katoliške nemške stranke in nekateri nemško-narodni poslanci; toda večina deželnih poslancev je bila proti predlogu. — Naj torej vse tiste občine, ki želijo imeti poldnevni šolski poduk, vlagajo svoje dobro utemeljene prošnje naravnost na c. kr. deželni šolski svet. Po drugi poti se pri zdajšnjih razmerah ne da priti do poldnevnega šolskega poduka, kakor s prošnjo na c. kr. deželni